

Demokrati – Vad är det och hur skyddas den?

Bild 2: Grundläggande demokrati

Punkt 1. Vad betyder demokrati:

Demokrati betyder folkstyre på grekiska. Demos = folket. Kratos = Styre

Punkt 2. Varför är demokrati viktigt:

Demokrati är viktigt av en mängd olika anledningar, men främst för att befolkningen kan hålla regeringen ansvarig och skydda sin egen frihet genom att rösta bort ledare som börjar tumma för mycket på friheter och rättigheter. Alla medborgare har en röst – lika värde oavsett om du är rik eller fattig etc.

Punkt 3. 100 år:

2021 är det 100 år sedan både kvinnor och män för första gången fick rösta i val till riksdagen. Riksdagen beslutade om införande av den allmänna och lika rösträtten och det utgör den viktigaste politiska reformen under 1900-talet och ses som demokratins definitiva genombrott i Sverige.

Punkt 4. Ofta mer än ett styrelseskick:

När vi pratar om demokrati idag så åsyftas ofta mer än att befolkningen får rösta om vem som leder landet, nämligen ett antal grundläggande fri- och rättigheter. Mer om vilka rättigheter på nästa slide.

Läs mer:

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/01/100-ar-av-demokrati/>

<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/grundlagar-och-demokratiskt-deltagande/grundlaggande-fri--och-rattigheter/>

Tips på en dokumentärserie i åtta delar från UR om demokratin utveckling i Sverige

<https://urplay.se/serie/221667-svensk-demokrati-100-ar>

Bild 3: FN och demokrati

Punkt 1. "We the peoples..":

FN-stadgan inleds med orden "We the peoples of the United Nations" vilket kan ses som en referens till demokrati och alla makt utgår från folket.

Punkt 2. FN:s bild av demokrati:

I början av 2000-talet tog FN:s generalförsamling och kommissionen för mänskliga rättigheter fram en gemensamma bild av demokratins värde och rättsstatens principer.

Exempel på fundamentala delar av en demokrati enligt FN:

- Respekt för mänskliga rättigheter
- Mötes- yttrande och åsiktsfrihet
- Regelbundna, fria och rättvisa val genom allmän rösträtt
- Maktdelningsprincipen
- Transparens i offentlig förvaltning
- Fria, oberoende och pluralistiska medier

Ett exempel man kan ta upp: Ett stort problem som undergräver förtroendet för demokrati världen över är korruption. Att motverka korruption är alltså centralt för att bibehålla legitimiteten för demokratin, och korruption motverkas bäst genom ovannämnda principer. Maktdelning gör att statens maktpoler (regering, riksdag, domstolar) balanserar och kontrollerar varandras maktutövande. Fria och oberoende medier granskar makten och avslöjar korruption m.m. De olika fundamenten för demokrati är centrala för att medborgarna ska vilja ha demokrati som styrelseskick.

Läs mer:

<https://www.un.org/en/global-issues/democracy>

<https://www.un.org/en/about-us/un-charter/preamble>

Hur stadgan ser ut:

We the peoples of the United Nations determined....

To save succeeding generations from the scourge of war[...]

To practice tolerance and live together in peace[...]

Etc.

Bild 4: Vad gör FN för att stärka demokratin

Opartiskt stöd:

FN är en pålitlig opartisk aktör som ger valstöd till cirka 60 länder varje år, antingen på begäran av medlemsstaterna eller baserat på ett säkerhetsråds- eller generalförsamlingsmandat. Stödet kan exempelvis vara rådgivningstjänster, logistik, utbildning, medborgarutbildning, datorprogram, observation m.m.

OHCHR (The Office of the High Commissioner for Human Rights):

Hjälper till att bygga starka och oberoende rättssystem, parlament, människorättsinstitutioner och levande civila samhällen. OHCHR ansvarar för FN:s allmänna ländergranskning (UPR-processen), där även Sverige granskas ungefär var fjärde år. UPR granskar då Sveriges efterlevnad av FN-konventioner, bland annat i vilken grad Sverige respekterar den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna samt de mänskliga rättigheter som slås fast i FN-stadgan. OHCHR är dessutom ansvariga för MR-rådet och håller i flera granskningar, där UPR är en av dem.

UNDP (United Nations Development Programme):

Hjälper regeringarna att stärka sina offentliga institutioner samt stödjer länder att bekämpa korruption och stödja inkluderande deltagande, för att säkerställa att ingen lämnas utanför.

FN:s demokratifond:

Finansierar projekt som stärker det civila samhället, främjar mänskliga rättigheter och uppmuntrar alla gruppers deltagande i demokratiska processer. Mest i övergångs- och konsolideringsfaserna för demokratisering.

15 september:

Demokratins dag, vanligt att generalförsamlingen ordförande uppmärksammar och diskuterar demokratifrågan den dagen.

Överlag så samarbetar många FN-organ med varandra för att stärka demokratin och arbetet med det globala målet 16, fredliga och inkluderande samhällen, genomsyrar många FN-organ även om de har andra fokusfrågor också. Samtliga FN-organ ska ha en demokratisk grund och arbeta för en stärkt demokrati.

Bild 5: Ta inte demokratin för givet

Punkt 1. Av världens länder:

Antalet demokratiska stater har minskat senaste 15 åren

Lika många demokratier nu som det var år 1990 .

Av världens befolkning så bor ca 70% i autokratier (Envælde, ett statskick utan maktdelning).

Endast 14% bor i liberala demokratier

Ett exempel på ett land där demokratin har backat är Ungern. Enligt Freedom House, en obunden organisation som forskar och mäter frihet och demokrati, så har Ungerns regering senaste åren drivit igenom konstitutionella förändringar som gjort att regeringen fått utökad kontroll över institutioner som ska vara oberoende. Regeringen har även gjort det svårt att verka för oppositionen och media att utföra sina granskningar, för att kunna sitta kvar i regeringsställning.

Den demokratiska tillbakagången har även förvärrats i pandemins kölvatten, då vissa ledare använt pandemin som ett svepskäl för att begränsa demokratiska fri- och rättigheter (exempelvis mötesfrihet och rörelsefrihet).

Punkt 2. Även i Sverige:

46 procent av barn- och ungdomsorganisationer har utsatts för hat och hot

14 procent av organisationerna har avstått från planerad verksamhet – det handlar bland annat om inställd medverkan på Almedalsveckan och Bokmässan och om uteblivna debattinlägg och inlägg på sociala medier.

Siffrorna är från LSU år 2020.

Flera oberoende opinionsbildare och engagerade i civilsamhället vittnar om förekomsten av hot och hat samt hur detta kan leda till att de avstår från att skriva om vissa frågor.

Som tur är uppgav en stor majoritet att de inte utsatts för hat och hot, men det gäller ALLA ideella föreningar, medan det var dystrare siffror för de som ägnar sig åt rättighetsfrågor och antirasism.

Källa: MUCF Hot och hat bland ideella föreningar

Punkt 3. Hur kan man hantera hat och hot:

Prata om vad du blivit utsatt för med andra – minskar känslan av ensamhet och ökar chansen att få stöd från föreningsvänner.

Dela på ansvaret – en eller flera kan moderera en Facebook-sida, eller stå som kontaktperson för ett evenemang. Avlasta den utsatta.

Polisanmäl.

Läs mer:

<https://lsu.se/nyhet/rapport-hat-och-hot/>

<https://freedomhouse.org/country/hungary/freedom-world/2020>

<https://freedomhouse.org/article/new-report-attacks-democracy-intensify-autocracy-spreads-europe-and-eurasia>

<https://socialforum.se/martin-nihlgard-im-ta-aldrig-demokratin-for-given/>

Tips:

<https://tystnainte.se/>

<https://nathatshjalpen.se/>

Bild 6: Engagera dig för demokratin!

Punkt 1. Demokratiskola: FN-förbundet vilar på en demokratisk grund där medlemmarna är de som bestämmer vad FN-förbundet ska arbeta med, samt vilka som ska sitta i förbundets styrelse. Verksamhet i lokalföreningar sker också genom föreningsdemokrati där medlemmarna röstar fram en styrelse. Det är alltså ett bra sätt att tidigt skolas in i demokratiska principer.

Punkt 2. Källkritik: i källkritisk, propaganda och "fake news" används inte sällan för att skapa en falsk bild av händelser, lagändringar, mm, även i sociala media. Tänk efter innan du delar information online. Reflektera även över eget beteende online. Hur bidrar jag till att motverka hat och hot på nätet? Vad kan jag göra för att skapa ett mer konstruktivt klimat online?

Punkt 3. Starkt civilsamhälle:

Ett livskraftigt civilsamhälle, som ges utrymme att verka självständigt, är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Civilsamhället har en särskild roll som röstbärare och opinionsbildare för individer och grupper i en demokrati, liksom en viktig granskande funktion. Civilsamhällesorganisationer kan även utgöra ett skydd och stöd för andra civilsamhällesaktörer, både grupper och enskilda aktivister, som utsätts för våld och påtryckningar. Exempelvis mänskliga rättigheter-försvarare. Starkt civilsamhälle = motgift mot förtryck, hat och ofrihet.

Punkt 3 FN-förbundets arbetar med demokratiskt utrymme:

Att skydda och stärka demokratis grundläggande principer är en viktig del av FN-förbundets arbete. Genom våra rådgivare för hållbar utveckling och mänskliga rättigheter bedriver vi påverkansarbete gentemot politiker och beslutsfattare och sprider kunskap om vikten av demokrati och dess utmaningar till FN-föreningar och allmänheten. FN-förbundet ingår ett nätverk för mänskliga rättigheter med ett flertal andra civilsamhällesorganisationer, där krympande demokratiskt utrymme är ett aktuellt ämne. Inom temat mänskliga rättigheter så har FN-förbundet ett särskilt fokus på demokratifrågan. Att vara medlem i FN-förbundet stöttar alltså vår demokratistärkande verksamhet.